انجنير عبدالقادر مسعود

د غزل تکړه شاعر او بريالي ليکوال ښاغلي نظيف تکل سره ادبي مرکه

غزل په پښتوادب او هنر کې يو ډير نازک، رنګين، غوره‌يدلې شعري فورم دی، چې لرغونی تاريخ لري . زموږ زياتروشاعرانو په پښتوغزل کې خپله طبع په ډير ښکلي ، عالي او ادبي انداز سره آزمويلې ده او خپل قلمونه يې اوچت ساتلي دي. د دغو نامتو او پياوړي شاعرانو بيلګې ډيرې زياتې دي. دغو شاعرانو نه يوازې په غزل کې بلکې په هر ډول شعري فورم کې يې خپل استعداد او ذکاوت آزمويلی دی، چې د دوی ټول فعاليتونه او کارنامې د قدراو ستاينې وړ دي.

يو له دغو با استعداده شاعرانو او ليکوالانوله ډلې څخه زموږ تکړه اوپياوړی شاعر ښاغلی نظيف تکل دی، چې د خپلو منظومو او منثورو آثارو په وسيله يې زموږ د پښتو ادب ګلبڼ تازه، ښيرازه او روښانه ساتلې دی.

ښاغلی نظيف تکل د رحمت ګل زوی دی چې په (۱۳۴۰) لمريز کال کې دکونړ ولايت د څوکۍ ولسوالی د ګټوکلاپه کلي کې نړۍ ته سترګې پرانيستې دي.

ده خپلې لومړنې زده کړې د څوکۍ په ولسوالی د جمعيت په ليسه کې تر سره کړي دي. نوموړي خپلې لوړې زده کړې د کابل د پولی تخنيک د انجينيري په څانګه کې پای ته رسولي دي. وروسته له دې چې دی د پولی تخنيک له انستيتوت نه فارغ شو، ده د افغانستان د ساختماني چارو په وزارت کې د پروژو جوړولو په مرکزي انستيتوت (پما) کې د انجنير په توګه په کار پيل وکړ. هغه شوق او علاقمندي چې ده د ادبي ژانرونو شعر او شاعري سره درلوده، ده په (۱۳۶۲) کال کې خپل استعداد په شعر ويلو کې وآزمويه اويو شمير شعرونه يې وويل.

دی په (۱۹۹۲) زيږديز کال د (ليمې مجلی) مسوول مدير و ، د دغی مجلی پاليسي يوازی د پښتو ادبياتو خپرول وو.

دی د(۲۰۰۳) زیږدیز کال څخه تر (۲۰۰۵) زیږدیز کال پورې په هالند کې د افغاني کلتوري ټولنې مشر و . اوس په لندن کې د خپل کورنۍ سره ژوند کوي. ده په هالند او لندن کښې د خپلې ژبې او د پښتو ادب د ودې او پرمختګ په لاره کې د قدر وړ خدمتونه کړي دي. دی وروسته له (۱۴) کالو څخه خپل ګران وطن افغانستان ته ولاړو او هلته يې د ادب د مينه والو په مرسته په خپله ولسوالي (څوکۍ) کې د ادبي بهير بنسټ کېښود.

زما پیژند ګلوی د دغې خوږ ژبي شاعر سره د تیلفون په کرښو کې پیل شوه. وروسته له ډیرو خبرو اترو، د ماسره دا ذهنیت پیدا شو، چې دی په رښتیا سره د عالي فکراو پوهې او دلوړو اخلاقو او فضایلو خاوند شخصیت دی. د ده په خبرو کې د وطن او هیوادوالو سره ، دپښتوژبې او پښتونوالي سره، او دپښتو د ادب د ودې او پرمختیاسره ژوره مينه او محبت له ورايه مالومیږي.

تکل صاحب په ډیره مینه او اخلاص خپل کتابونه ماته ډالۍ کړل، چې له ده نه مننه کوم. وروسته له دې چې ما د ده کتابونه ولوستل، نو ما ولیدل چې دده په شعرونو کې په رښتيا سره پاک او سپیڅلي عاطفي احساسات په ډیر عالي توګه بیان شوي دي او دی دښه قلم خاوند شخصیت دی. همدا وجه وه چې ما دځان سره تصمیم ونیوه چې د ده دادبي شخصیت په هکله یو څو کرښې ولیکم او د ده سره یو ادبي مرکه ونیسم تر څو زموږ هیواد وال، د ادب مینه وال او د شعر مینان د ده د ادبي فعالیتونو په هکله مالومات پيدا کړي.

د یادونې وړ ګڼم، چې د تکل صاحب په ټولګو کې هم دمحتوا اومضمون په لحاظ او هم دفورم او شکل په لحاظ داسې شعرونه لیکل شوي دي، چې د اوسنیو او راتلونکوځوانو شاعرانو لپاره یو ښه ادبي لارښود ګڼل کیږي.

ده په خپلو شعرونو کې دطبعیت ښکلي مناظر، دپیمخواو شاپیریو حسن ، جمال او ښایست، مینه اومحبت، دټولنې انساني اواجتماعي پدیدې، دوطن ، انسان او انساني کرامت سره ژوره مینه، ،د سوکالۍ، خپلواکۍ، آزادۍ پیغامونه، د خلکو راوېښول او دخلکوعاطفي احساساتو راپارول، عدالت، صداقت، وروروَلي، اتحاداواتفاق دملي وحدت روحیه، دپښتو اوپښتونوالي سره ژوره مینه، د جنګ ، دیاس او نهیلې تصویرونه، دغم، درد ، کړاوونواو ناخوالې انځورونه، د ظالم ظلم،او داسې دنورو پدیدو په هکله خپل فکر او خیال ، کنایات ، استعارې، موسیقیت ، عاطفي او انساني احساسات په ډیره ښکلي او شاعرانه ژبه بیان کړي دي.

ده خپل قلم دغزل ، نوي، سپین اوآزادشعر په لیکلو کې اوچت ساتلې دی، همدا وجه ده چې د ده په شعرونه کې هنري او ادبي اړخونه ډیر ښکلي او دستاینې وړ دي.

دی په ډیره ساده او روانه ژبه شعرونه لیکي او دهرچا په ذوق برابر شعرونه لري. دبیلګې په توګه د ده دشعرونو دا بیتونه ګورو، چې وایي:

د افغان د زړګي مینه
په اور وسوه دوزخي شوه
څومره وینې دي بهیږي
لا د وینو ارزاني شوه
د مرګو خولګۍ شوه وازه
مړه زموږه زندګي شوه
دې کنډر کنډر وطن کې
را په برخه غلامي شوه
دسپرلي ځولۍ کې ګوره
هره پاڼه زعفراني شوه
دا دچا د فرمان لاندې
ازادي مو بندګي شوه

هغه خاوره دجنت مو
لاړه اور باندې ستي شوه
او یا وایي:
څومره ترخې دي زموږ د کلي کوڅې
د غم میرې دي زموږ د کلي کوڅې
لاره دې بچه کړه پرې مه راځه نور
سرېخورې دي زموږ د کلي کوڅې
قدم دې ورو ږده په وینو نه شي
په وینو سرې دي زموږ د کلي کوڅې
دمینې غل په نیمه شپه راغلی
ځکه سرې دي زموږ د کلي کوڅې
او یا وایي:
لوټ شو مه یاره دپردو کوڅه کې
څیرې ګریوان د لیونو کوڅه کې
دځوانۍ وخته څه عبث تیرېږې
د چا په سر د تومتو کوڅه کې
جرګې مې لاړې شوی له سترګو بهر
پښتونه یاره دپښتو کوڅه کې
او یا وایي:
سترګو نه اوښکې خامخا ورېږي
چې په هر لور د مرګ بلا ورېږي
چیرته به پټ کړو ماشومان ورځنې
چې مو په کور کلي بیدیا ورېږي
او یا وایي:
رود د اوښکو مې له سترګو په ژړا ځي
په سفر مې له وطنه خوږ اشنا ځي
زهیر زړه مې په ګوګل کې وار خطا دی
د امید ناوې په لارو یک تنها ځي
بیلتانه مې په زړګي چاړه ټومبلې
فریادونه مې تر عرشه په هوا ځي
او یا وایي:
دا خو اشنا ستا د راتلو ورځې دي
ځکه خو مستې د سپرلو ورځې دي
د رڼا ګانو ورځ به کله راځي
په موږ خو تولې د تیارو ورځې دي
زما دحال پوښتنه اوس مه کوه
چې مې وطن کې د سلګو ورځې دي
زما ګریوان ته دوعاګانې کوه

چې دې کوڅه کې د جرګو ورځې دي
اویا وایي:
په مزار زما ډیوې مه بلوه
په ګوګل راته لمبې مه بلوه
چې په ژوند راسره مینه وفا نه کړې
پس له مرګه مې نو شپې مه بلوه
او یا وایي:
ښکاري چې ګلونه له بهاره مرور دي
اینبې دیار څنو کې له یاره مرور دي
راشی که جوړیږي چې جرګه یې منځ کې وکړو
ستوري دغه ستوري له سهاره مرور دي
څنګه په سر کوزې زمانه کې موږ او سیږو
ګوره چې یاران له خپله اره مرور دي
او یا وایي:
د نن تیارو کې د ډیوو ښبه ده
د روڼ سحر د راختو ښبه ده
مین زړګی مې ورته سپر نیولی
که دې ښو کې د چړو ښبه ده
زما ګناه خطا به څه وه اشنا
چې دې اقرار کې د توبو ښبه ده
او یا وایي:
بلې چې دا ستا د مخ ډیوې شولې
جګې د سپرلو نه سرې غونچې شولې
اور مې د نظر وو چې یې وکاره
پورته اننګو نه سرې لمبې شولې
ډیر مې اشنا ستا لارې ته وکتل
سترګې منتظرې بې اسرې شولې
ووایه ساقي چې ملا څه ووي
داسې چې هر ګوټ سره توبې شولې
او یا وایي:
په نورسه مینې واوښتمه شپه شوه
څومره ډیره خوریدله چې نشه شوه
دلنډۍ لمنې لاندې غلی غلی
خوځیدمه خوځیدمه چې غرمه شوه
او یا وایي:
یوه بې سره او شډله لاره ښه ده
تاته خپله ماته خپله لاره ښه ده
د چاپه پل باندې هر پل راته پیغور دی

خدای راکړې دا بې پله لاره ښه ده
ملنګي ده د چنار لاندې تیریږي
راته غوره همدا بله لاره ښه ده
چې مې هرڅومره تکل د فکر وکړ
د کرور غوندې اتله لاره ښه ده
او یا وایي:
نه پاتې کیږي دا تیارې سبا ته
وار خو وکړه د دغې شپې سبا ته
سبا به راشي یو روښانه سبا
حساب به کیږي د زرې سبا ته
اغزي اغزي شو د وطن ګلونه
څه په اوربل ږدي پښتنې سبا ته
درنا کلي ته ورتګ ملګرو
غواړي تګل او ارادې سبا ته
او یا وایي:
ستا پیغلتوب زما ځواني تیره شوه
د چا ښایست د چا مستي تیره شوه
یودې یوې لارې دوه پردیس ملګري
د یو غرور دبل خاني تیره شوه
په زور مې اوس دخپل غزل پوهیږم
تکله څنګه یې خامي تیره شوه
او یا وایي:
ځمه د مینې تر اسمانه رسم
په لپو ژاړم تر جانانه رسم
په ژوبلو اوښکو یادوم ملګرو
نامه د مینې تر ارمانه رسم
د مخ کعبې ته چې دې پرې نه ښودم
اوس به نو کله تر ایمانه رسم
او یا وایي:
دغه یوه چې ګوره ماته نیسې
څلور نورې وایه چا ته نیسې
ته خبر پر دغې یې او که نه
ټول عیبونه دې دنیا ته نیسې
او یا وایي:
ستا د یادونو شمعې بلې ښې دي
د ارمانونو شمعې بلې ښې دي
زما دې هیڅ پوښتنه ونه کړله
د دې لوظونو شمعې بلې ښې دي

زما د هیلو بڼ تالاوالا شو
د بهارونو شمعې بلې ښې دي
زما په برخه شو تکل د مینې
د دې وختونو شمعې بلې ښې دي
او یا وایي:
د اوښکو په هر څاڅکي کې خندا راته ځلیږي
په دې تورو تیارو کې سپین سبا راته ځلیږي
ژړا کې مې خندا شته په دې ښه یم پوهیدلی
بیلتون کې د وصال هغه لیلا راته ځلیږي
منم چې ستا د ښکلي مخ پتنګ یم لمبه کیږم
په دغو سرو لمبو کې ستا وفا راته ځلیږي
او یا وایي:
مالیدل چې سحرګاه وه
د ځنګل په خاموشۍ کې
زه او ته وو څو خبرې
دریم ګړی منځ کې نه و
دا خبرې زما او ستا
وایه چا یوړې بهر
او یا وایي:
لا خو اوس هم د مقصد په لاره نه ځي
تخیل مې
نه پوهیږم
چیرته د رومي
د ښکلا بادار غلام دی
ښه خبر یم چې ځواني یې ختمه نه ده
او یا وایي:
نا بلد ومه بلد شوم
خو ځمه درنه ځمه
د سیندونو خوا ته درومم
د ځنګلونو نه تیریږم
دا غرونه شاته څه دي؟
نور ملکونه دي اباد دي
او وګړي یې ماړه دي
جنګ جګړې ور په کې نه شته
د انسان قدر معلوم دی
دا سې ځای زما خوښیږي
بس همدا سې ځای ته ځمه
....

او یا وایي:
په هغو کلیو کې هم
وتخنیږي
او د خندا وو ځپي
د دې شملو وطن کې
د غیرتونو قام ته
درنهاګانو له کور
سره مشالونه راوړې
چې دا خواره پښتانه
په خپل وطن کې
بې وطنه نه شي
او یا وایي:
دلته ګورمه له ډاره
ستا په ځمکه لویه خدایه
ملایکې نه ګرځیږي
د نیکیو او بدیو
فرعوني اروا ژوندی ده
او یا وایي:
د زمان له غیږې پاځي
دارمان په چینه لامبي
د کنو شیبو نه غواړي
دا څو ټکي حقیقت
ازادي دژوند لپاره
او خوښي دژوند لپاره
که دا اوروي که ګلونه
دواړه خوښ د انسانانو

دتکل صاحب زیاتې لیکنې او شعرونه په ورځ پاڼو، مجلواو دانترنیتي سایتونوپه پاڼو کې خپاره شوي دي. د ده چاپ شوي آثار دادي:
- او پاڼې مړې وې
- شبنم په پاڼه
- پاڼې د لونګو
او داسې نور آثار چې تر اوسه چاپ شوي نه دي.
د ښاغلي نظیف تکل د پوره پیژندګلوی لپاره ما د ده سره یوه مرکه نیولې ده، چې د تاسو ادب دوستانواو د شعر مینانو پام ورته راګرځوم.
تکل صاحب اجازه راکړی چې خپلې پوښتنې پیل کړم:
پوښتنه: کوم احساس، شوق او مینې دې ته وهڅولې ، چې تاسو باید شعر ولیکې او څرنګه مو خپل استعداد ته پام شو چې کولای شی شعر ووایاست؟

ځواب: خبره د احساس، شوق او مينې ده، او شعر په خپله د احساس ، مينې او تر اندازې د شوق خبره ده. ځينې ادب پوهان شعر د احساس خبره بولي او يو تعريف يې همداسې کوي، چې شعر د زړه غږ دی او زړه په خپله د مينې او احساساتو کور دی. دا چې زما خنګه دې ته پام شو ، چې شعر ليکلی شم ښايي دا به د هماغه لومړنيو

او توبوتو د ليکلو نتيجه وي ، چې وروسته به مې ور پام شوی وي، چې يو نيم شعر هم ليکلی شم.او تر کومه ،چې د بايد سوال دی ما هيڅکله هم داسې نه دي کړي ، چې بايد شعر وليکم.

پوښتنه:مالوميږي چې تاسو د ادبي او فرهنګي آثارو سره زياته مينه لرئ ،ولې تاسو دا تصميم ونيوه چې د خپلې ټولنې شاعر شئ ؟

ځواب: زه له خپل خدای (ج)څخه په دې هم ډير منندوی يم، چې له کتاب سره يې زما اړيکه ونه شلوله او لا تر اوسه ورسره هم هغسې ليونيې مينه لرم. پاتې شوه د شعر خبره، ډير وخت به ما د شعرد ښاپيرۍ سره مينه نه کوله خو د شعر ښاپيرۍ به کله کله خپل مخ په پټه راښکاره کړ. وروسته له اوږدې مودې په دې وتوانيده ، چې زما زړه راخپل کړي، اوس دواړه يو پر بل مينان يو.

پوښتنه: آيا تاسو د نورو ژبو آثار او شعرونه هم مطالعه کوئ، او که مو لوستلي دي نو د دغو آثاروا و شعرونو اغيز پر خپله شاعرۍ څه ډول څيرې؟

ځواب:ما د بلې ژبې شعر نه دی لوستی او دا ، چې نه مې دی لوستی نو ځکه يې په خپله شاعرۍ هيڅ اغيز نه وينم.

پوښتنه : زموږ يو شمير ليکوالانو او شاعرانو دبهرنيو ژبو آثار او شعرونه هم ژباړلي دي. د تاسو په نظر د بهرنيوژبو دادبي آثاروژباړه او يا زموږ د ژبودآثارو ژباړه په نوروژبو کې دپښتو ادب د ودې او پرمختګ لپاره څه اغيز لري؟

ځواب: زه د نورو ژبو دآثار ژباړه پښتو ته، او پښتو آثار نورو ژبو ته يو فوق العاده ضرورت ګڼم او په دې کې دپښتو ژبې وده او پرمختګ وينم. موږ که ګاونډي هيواد ايران ته وګورو د نړۍ په هره ژبه ، چې هر ډول علمي، مذهبي او ادبي آثار خپريږي، ايرانيان يې دشپږو مياشتو نه واخله تر يو کاله پورې خپلې ژبې ته ژباړي. خو پښتانه په دې برخه کې بيخي پڅ دي. که څوک پښتو آثار نورو ژبو ته او دنورو ژبو آثار پښتو ته راژباړي زه په دواړو کې دپښتوژبې خير وينم، او دپښتو د ودې او پرمختګ عامل يې ګڼم.

پوښتنه : د تاسو په آند شعر ليکل او شعر ويل الهام دی او که انساني تجربه؟ مهرباني وکړې په دې هکله په لنډه توګه مالومات راکړئ.

ځواب: هغه مشهوره خبره ده ، چې وايي: د پخواني يونان خلک سقراط ته په غصه شول او له قاضي نه يې سقراط ته د سختې جزا غوښتنه وکړه. قاضي سقراط ونيوه او ورته وې ويل ، چې تا ته په دې خاطر جزا درکول کيږي، چې تا شاعرانو ته سپکې سپورې ويلې دي. هغه خوار ، چې وهل شوی او ډبول شوی و، وويل، چې تاسو خو ما نه وپوښتې ، چې ما شاعرانو ته څه ويلي. ما فقط ويلي، چې شاعرانو ته الهام کيږي دوی، چې شعر وايي دوی هم نه پوهيږي ، چې څه وايي خو د دوی په وينا (کلام)، بيا په ټولنه کې نور هوښيار خلک شته، چې د دوی ويناتعبيروي او تفسيروي او خلک ورباندې پوهوي. خو زه يې بيا د سقراط د دې مشهورې خبرې په ادامه دواړه بولم. هم الهام دی او هم تجربه. ځينې ادب پوهان وايي، چې الهام د برېښنا يوې ځړيکی ته ورته دی ، چې په ماغزو کې کيږي او معمولا لومړنی يويا دوه بيته الهام ګڼي او نور شعر بيا د شاعر پوهه او تجربه ګڼي.زه يوه خبره ضروري ګڼم او هغه شاعرانه تجربه ده ، چې شاعر يې په څه شکل خپل لوستونکي يا اوريدونکي ته ورليږدوي.

پوښتنه: د تاسو په نظر شعر يعنې څه او شاعر يعنې څوک؟ تاسو د شعر او شاعري اغيز ديوې ټولنې د خلکو په راويښولو کې او د خلکو دملي احساساتو په راپارولو

څرنګه څيرې؟

ځواب: دې پوښتنې ته تر اوسه ادبپوهانو کوټلی ځواب نه دی موندلی، يا يې په يوه ځانګړې تعريف اتفاق نه دی کړی. زه فکر کوم، چې شعر د هغه انسان سره، چې ژبه يې پيدا کړې ده ملګرې راغلی دی تر داننه پورې. او بيا ننی انسان ، چې څنګه زيږي يو له لومړنيو غږونو نه ، چې د هغه غوږو ته رسيږي شعر دی.شعر د ژبې په اندازه لرغونی او پخوانی دی. شعر د احساساتو او عواطفو د بيان ژبه ده.(اسدالله غضنفر په دې عقيده دی ، چې شعر هغه تيريګر پلوان شريک ته ورته دی ، چې هميشه د نثر کروندی لاندی کوي او ګلونه په کې کري). شاعر هغه څوک دی ، چې شعر ليکي. زه شعر د هنر دلوېې ونی يوه څانګه ګڼم او ښه

شعر هماغه دی ، چې ستا د ذوق تنده درخړوبه کړي. پاتې شوه د ټولنې د خلکو د راوېښولو او یا د هغوی د ملي احساساتو په راپارولو کې څومره رول لري ما مخکې وویل ، چې شعر د احساساتو او عواطفو دبیان ژبه ده د خوشحال بابا د شاعرۍ ډېره برخه د خلکو د ملي احساساتو د راپارولو لپاره وقفه شوې ده.

پوښتنه: هر شاعر په شعر ویلو کې یا ځانته خپل ادبي سبک لري اویا له نورو شاعرانو د ادبي سبک او مکتب نه پیروي کوي. تاسو د یو شاعر په توګه ځانته

خپل ادبي سبک لرئ او که له کوم بل ادبي سبک او مکتب نه پیروي کوئ؟

او راته ووایاست، دکومو پخوانیو او معاصرو شاعرانو شعرونه مو خوښېږي؟

ځواب: استاد الفت د سبک په باره کې وایي، چې د سبک حقیقي معنا سره زر یا سپین زر ویلې کول یا په قالب کې اچول دي. مجازا دبیان د اظهار خاص طرز ته سبک وایي. د سبک بل تعریف داسې هم شوی دی: د ژبې دکارولو خاصه طریقه ، چې د یوه لیکوال ادبي مکتب، ادبي پیر یا صنف ځانګړنه وي سبک بللی شو. د سبک په پېژندنه کې ځینې نور توکي مرسته راسره کولای شي. مثلا دلغتونو د انتخاب طرز ، د جملو د جوړښت ډول، خیال، انځورونه، ځینې نور لکه وزن او یا بله هره ژبنۍ ځانګړنه د یو خاص سبک په پېژندلو کې مرستندوی دی. دا چې زه کوم سبک لرم که نه د پورتنیو یادونو په نظر کې نیولو سره زه خپله هم نه پوهیږم. او د پوښتنې په دې بله برخه کې، چې زه د کوم ادبي مکتب پیروي کوم په دې هم نه پوهیږم. خو شعر مې ډېر خوښېږي ،چې کله سترې شم شعر لولم هغه راته یو ډول ذهني آرامي رابښي.

پوښتنه: دکلاسیکو شاعرانو او د معاصرو شاعرانو شعرونه څرنګه ارزوئ اوپرتله کوئ؟

ځواب: پښتو ادب پوهانو پښتو شعر په دریو دورو ویشلی دی .کلاسیکه دوره، منځنۍ دوره او معاصره دوره . په پښتو کلاسیکه شاعرۍ کې، چې له خوشحال خان نه راپیلیږي. د منځني دور او منځنۍ پیر بې بیا د معاصر پیر سره توپیر لري. دا توپیر ، چې څومره زماني واټن لري دغسې یې ادبي تفاوت هم زیات دی پرتلنه یې خاص او ځانګړې څېړنې ته ضرورت لري.

پوښتنه :د تاسو په نظرسپین شعریانوی او آزادشعراو کلاسیک شعرڅه توپیر لري؟ او دا راته ووایاست ، چې دلومړي ځل لپاره دنوي ، سپین یا آزاد شعر مفکوره څرنګه او چیرته را پیدا شوه؟

ځواب: ځواب:ځینو شعر پیژندونکو د ښه شعر دلیکلو لپاره څلور توکي ډېر ضروري بللي دي.فکر،احساس،تخیل او آهنګ. له کلاسیک شعر څخه که ستاسې منظور مقفا شعر وي، خو یو څرګند توپیر یې د آزادشعر سره همدا دی ، چې آزاد یا سپین شعر قافیه او ردیف نه لري. مقفا شعر لکه څنګه ، چې یې له نامه نه ښکاري هم باید قافیه ولري او هم کله کله ردیف ولري. زه په خپله په دې عقیده یم ، چې په پښتو کې له پخوانه آزاد شعر موجود وه. ټولې لنډۍ یې ښکاره ثبوت دی.او ځینې سروکي یې په پښتو فلکلور کې دا اوس هم د بیلګې په ډول یادولی شو.

په لویو غرو باندې راتاو شول طوفانونه

ږلې وریږینه

مه ځه دلته شپه وکړه

پاتې شه باران دی

او یا:

بې بې شیریني زیړې ګلې

راباندې واچوه لونګې جوړه لاسونه

په پاسنیو بیلګو کې د یوه ښه شعر ټولې ځانګړنې شته،فکر، احساس، تخیل او آهنګ د موسیقۍ سره ښیخې یې هم څه پټه او پنا خبره نه ده ډېرو پښتنوسندرغاړو په خپلو ښو سندرو کې ورشاملې کړې هم دي .خو دپښتو ادب ځینې مورخین په دې عقیده دي ، چې آزاد یا سپین شعر له اروپایي ژبو نه پښتو ته لاره کړې. بل دا ، چې پخوا د شعر د شعریت لپاره دا نظریه موجوده وه، چې شعر په وزن ، خیال او قافیې پورې تړلی دی او شعریت یې هم له همدې نه تومنه اخلي خو زموږ د زمانې شعر که نوې خبرې ونه لري بیا خو نو بیخي شعر نه دی او دا یې زما په عقیده تر ټولو لوی توپیر دی.

پوښتنه: آیا تاسو د شعر دلیکلو تر څنګ نثرونه هم لیکلي دي او که نه، کمو لیکلي

دي نو دتاسو په نظر شعر د خلکو په راوينښولو کې او دملي احساساتو په ژوندي ساتلو کې زيات اغيز لري او که نثر؟مهرباني وکړی دشعر او ونثر د توپير په هکله خپل نظريات راسره شريک کړی.

ځواب: ما تر اوسه د ځينو مقالو نه پرته کوم هنري نثر چاپ ته نه دی ورکړی. د نثر يو تر ټولو آسانه تعريف دا دی، چې هغه څه ته نثر وايو، چې نظم نه وي. وايي ، چې هنر په ښکلا پسې ځي، خو ښکلا مجبوره نه ده ، چې د ټولنې د اخلاقي او اجتماعي قوانينو تابع اوسي. هنر يو ځانګړی انساني پيام دی د احساس او درديدلي انسان ، چې هنرمند ورته وايي، هنر يې له روح نه راپورته کيږي او د نورو په روح اغيز پريږدي. که هنر وغواړي ، چې درس ورکړي او لار ښود اوسي يا د واعظ منبر ته وخيږي او د خلکو د رهنمايي دعوه وکړي بيا نو ريښتينی هنر نه دی. يو دروغ او چل دی. شعر ما مخکې هم وويل، چې د هنر دلويې ونې يوه څانګه ده. شاعر کوشش کوي ، چې خپل روحي حالت د ذهني انځورونو په واسطه خپل اوريدونکي ته ورولیږدوي. ځکه خو ضروري نه ده چې شعر دی کوم کشف ، اختراع او قضاوت لرونکی اوسي. کفايت کوي ، چې ستا د روح هنري تنده ماته کړي. او همدا ستا لپاره ښه شعر دی. د شاعر وينا د تخيل، استعاری او تشبيهاتو په وسيله څرګنديږي. شاعرانه خبرې د فلسفی او د علم د خبرو سره فرق کوي.

پوښتنه: زموږ دپښتو ادب دحماسو نه ډک تاريخ لري، تاسو په ادبياتو او په شعر کې د دغو حماسو اغيز څه ډول ثيرې؟

ځواب: په پښتو ادب کې او په ځانګړي ډول شعر کې حماسې خپل ځای لرلی دی او لري يې. زموږ دشاعرنو په شعرونو کې که يو بيت هم حماسي دی هماغه بيت ستايل شوی دی او د خلکو پام يې ځانته اړولی دی د خوشحال بابا د شاعرۍ ډيره برخه حماسې ته وقف شوی ده.

پوښتنه: مهرباني وکړی د لنډيو په هکله خپل مالومات راسره شريک کړی، او راته ووايا ست لنډۍ چې د پښتوژبې د شفاهي ادب يوه ډيره مهمه او په زړه پورې برخه ده په لنډيو کې مفکوره، احساسات، تصويرونه او رزمي برخې څرنګه خيږې؟

ځواب: لنډۍ د پښتو ادب يو خوږ او په زړه پوری ژانر دی ، چې ډير په اولس پورې اړه لري. تخم يې يوازی د پښتو په ځمکه کرل کيږي په همدی ځمکه رازرغونيږي په همدی ځمکه لويږي. او په همدی ځمکه کې پيړۍ پيړۍ د خلکو په سينو کې ژوند کوي. لنډۍ د خپل نازک طبيعت له مخې ډير وخت د ښځو له خلو راوځي ځکه اکثرا انځوريزی وي او حماسي رنګ يې هم ډير پياوړی وي.په پښتني ټولنه کې د ښځو د محروم ژوندانه ډيری بيلګي هم په لنډيو کې خوندي شوی دي.

پوښتنه : دمتلونو په هکله چې ز موږ د پښو ادب يوه بډايه زيرمه او شتمني ده څه نظر لری،دا چې زياتره شاعران په خپلو شعرونو کې د متلونو نه ګټه پورته کوي د دې اغيز او دليل څه ډول څبرې؟

ځواب : متلونه يوازی په پښتو کې نه بلکې د نړۍ په ډيرو ابتدايي او لرغونو ژبو کې به هم موجود وي. متلونه د هرې ژبې لرغوني شتمني بلل کيږي. ډير وخت په خبرو کې د لا اغيز او ثبوت لپاره په کاريږي. دا، چې پښتانه شاعران يې په شعر کې استعمالوي کوم شعري ضرورت نه دی ، يوازی د شاعر د ذوق خبره ده. نه استعمال يې د شعر نيمګړتيا نه ده.

پوښتنه : پښتو غزل چې زموږ دپښتو ادبياتو يو غوريدلی ژانر او صنف دی، کولای شي چې دنوروژبو سره په ځانګړي توګه هغه وخت چې دموسيقې په پردو کې په ښکلي کمپوز کې زمزمه شي، سيالي وکړي؟ تاسو د پښتو غزلو اصالت اوسنتي ځانګړتياوې په څه کې وينې؟

ځواب: په پښتوکې اوس د خدای فضل دی غزل ښه غوړيدلی او مخ په بره روان دی ډير پښتانه شاعران د غزل کامياب شاعران دي. زه يې نومونه ځکه نه اخلم ، چې د خدای په فضل کم نه دي ښه ډير دي ، او پښتو اوسنی غزل به اوس په سيمه کې يوازنې غزل وي، چې نور به غواړي ځان د پښتو غزل سيال کړي. اوسنی پښتو غزل تش نصيحت نه دی ، اوس په پښتو غزل کې د ورځني ژوندانه ټولی غوښتنی په پام کې نيول کيږي ، چې د پښتو غزل ښکلا يې څو واره زياته کړی ده.

پوښتنه: شعر او اسطوره په خپل منځ کې څه اړيکې لري؟ يو شاعر څه ډول کولای شي چې د اسطورې څخه په خپل شعر کې ګټه پورته کړي، او د پښتو په شعرد
اسطورې اعيز څرنګه خيږې؟

ځواب: اسطورې لرغونې افسانوي کيسې دي ، چې بشريت د خپل خلقت سره سمی رامنځ ته کړی دي ، چې په يوناني ژبه کې ورته (ميت) وايي او ډيری يې په يونان او اوسني هند کې رامنځ ته شوی دي. ميتولوژي د اسطورو علمي څيړنو ته وايي. په

پښتو معاصره شاعرۍ کې تر بل هر وخت اوس اسطورې ډېرې استعمالیږي . شعر او اسطوره په خپل منځ کې کومې خاصې اړیکې نه لري. داسې نه ده ، چې د اسطورو نه استعمال د شعر نیمګړتیا ده او یا د اسطورو ډیر استعمال د شعر غوره والی دی. د اسطورو استعمال په شاعر پورې اړه لري او په پښتو شعریې زه څه خاص اغیز نه وینم.

پوښتنه: دا څرګنده ده چې د هراثر کرکتنه او نقدځانته خپل اصول او مقررات لري، تاسو زموږ دعصراوسني کره کتنې څرنګه څیرې، او دا راته ووایاست، چې ولې په هیواد کې دننه او بهر د ادبي نقدونو په هکله ادبي او فرهنګي مرکزونه چې هلته با صلاحیته ادبي او فرهنګي منتقدین او کره کتونکي موجود وي نه جوړیږي؟

ځواب: وایي، چې ښه کرکتنه هغه وخت رامنځ ته کیږي ، چې ښه ادبیات وجود ولري. موږ مخکې له دې ، چې په ښه کرکتنه فکر وکړو باید په دې فکر وکړو ، چې موږ ښه او وړ ادبیات لرو او که نه. په پښتو ادبیاتو کې هم د آثارو دځومره والي ستونزه موجوده ده د څرنګوالي خو یې پر ځای پریږده.

موږ لا په هیواد کې د ننه هم له یادې ستونزې سره لاس او ګریوان یو ، له هیواده دباندې خودا مشکل د نورو ډیرو مهاجرو قومونو سره هم شته.

پوښتنه: تاسو دهغو شاعرانو شعرونه ، چې سیاسي ، ایدولوژیک او آرماني اړخونه لري څرنګه څیرې؟ او د یو هنرمند ، لیکوال او شاعر تعهد ، رسالت او مسوولیت د یو ادبي او اجتماعي شخصیت په توګه څرنګه ارزیابي کوی؟

ځواب: ما مخکې هم د یوې پوښتنې په ځواب کې ویلي دي، چې هنر یو ځانګړی انساني پیام دی دحساس او دردیدلي انسان ، چې هنرمند ورته ویل کیږي. که چیرته د شعر شعریت له هنره تومنه اخیستی وي خو خامخا به د لوستونکي یا اوریدونکي په روح خپل اغیز پریږدي او که چیری یې د ایډیالوژۍ نه تومنه اخیستی وي نو بیا به ګرانه وي ، چې د ټولنې د قبول وړ وګرځي. ضرور نه ده ، چې شعر د کوم قضاوت ، کشف ، اختراع او حکم لرونکی اوسي.

پوښتنه:کومو هنرمندانو او سندرغاړو د تاسو شعرونه کمپوز کړي دي او د موسیقی په پردو کې یې ویلي دي؟

ځواب: دهیواد نامتو او وتلي سندرغاړي استاد یارمحمد په خواږه غږ کې زما ډیرو شعرونو ته د سندرو روح پو کړی دی. یارمحمد استاد اوس مهال په هالند کې اوسیږي او لا یې هم خپل هنري کارونه مخ په بره روان کړي دي.

پوښتنه: په هیواد کې دننه او بهر په یو شمیر رادیویي او تلویزوني خپرونو کې ادبي اوفرهنګي پروګرامونه او برنامې خپریږي، د دغو خپرونو په هکله د تاسو نظر د یو باتجربه کاره ادبي اوفرهنګي شخصیت په توګه چې درادیو او تلویزون سره مو همکاري لرله، څه دی؟

ځواب : په راډیو او تلویزون کې ادبي پروګرامونه د نویو استعدادونود غوړیدا سبب ګرځي .که موږ وغواړو، چې نوي استعدادونه وروزو باید په رادیوتلویزون او فرهنګي ټولنو کې ادبي پروګرامونه جوړ کړو. پاتې شوه په رادیو تلویزون کې زما د همکارۍ خبره ، ما هیڅکله هم له رادیو تلویزون سره همکاري نه درلوده .

پوښتنه: د کوزې پښتونخوا د شاعرانو او لیکوالانو فعالیتونه، کارنامې او آثار څه ډول څیرې؟

ځواب: زما په نظر په کوزه پښتونخوا کې پښتو ته کار شوی او کیږي ، خو پښتوژبه لا ډیر کار ته اړتیا لري. که چا یو ګام هم د پښتو لپاره اوچت کړی وي دستاینې وړ دی. پښتو ژبه ډیر کار ته اړتیا لري ، ټول باید سره لاسونه یو کړو ، چې پښتوژبه تر بل هر وخته اوس کار ته ډیر ضرورت لري. زه ، چې د خپلې طبعې د شاعر رحمت شاه سایل شعرونه لولم ټوله ذهني ستړیا مې لری کیږي.

پوښتنه: د تاسو په آند په هیواد کې دننه او بهر، ادبي ناستې، ادبي غونډې ، ادبي او فرهنګي ټولنې اودشاعرانو او لیکوالانو فعالیتونه ، کارنامې او د دوی آثار دپښتو ادب د ودې او پرمختیا لپاره څه اغیز لري؟

ځواب: ادبي غونډې او ناستې د تازه استعدادونو د غوړیدا سبب کیږي. یوبل ته د تجربود لیږد رالیږد وسیله ده . هرهنري اثر په ټولنه خپل مثبت یا منفي اغیز پریږدي.

دا اغیز د ښه او بد د درک قوه په انسان کې روزي. ځوان نسل د مطالعې سره روږدی کوي.

پوښتنه: د تاسو پیغام دیو شاعر اولیکوال په توګه زموږځوانو شاعرانو او لیکوالانو ته چې په هیواد کې دننه او بهر اوسیږي څه دی؟

ځواب: زما پیغام ځوانو شاعرانو او لیکوالانو ته دادی ، چې په څلرویشت ساعتو کې دی دوه ساعته لیکلو او لوستلو ته وقف کړي. دا کار دې تل کوي قضايي دی په کې هيڅ نه راولي. که خدای کول په راتلونکي کې به ښه وځليږي.

پوښتنه:مهرباني وکړی، دافغانستان په اوسني اساسو سياسي او تاريخي شيبو کې اود اوسني کړکيچنو او تراژيکو حالاتو په اړوند دادیبانو،شاعرانو اولیکوالانو اساسي رول او اصلي رسالت او دندې راته په ګوته کړی؟

ځواب: دا خبره مې تل په ذهن کې پو ښتنې راولاړوي ، چې زموږ د ټولنی شرايط ولی د ليکوال ، شاعر او هنرمند لپاره خاص دي ؟آيا يو ساينسپوه ، حقوق پوه، قاضي اوسياستوال له دې شرايطو مثتثنا دي ؟آيا پرهغوی دا شرايط اغيز نه لري ؟

بې له شکه ، چې دا شرايط په ټولو اغيز لري او ټول بايد پام ورته وکړي. که يو شاعر

عشقي شعر ليکي د ټولو د انتقاد ګوتی ورته نيغی وي او وايي به ، چې دا شرايط وګوره او داشعر ، که يو کودتاچي نظام چپه کړي او ټول شرايط خراب کړي هيڅوک يې نه ملامتوي. خو شاعر په عشقي شعر ملامتوي.

ښاغلی نظيف تکل له تاسو نه ډيره مننه ، چې زما پوښتنو ته مو پوره ځوابونه راکړل.

تاسو ته دلابريا وو په هيله.

زه هم د تاسو نه ډيره مننه کوم.

په ډير درنښت او ادبي مينه